

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 966 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIVAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherari o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJ TAJRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH	89
Bobokulova Muhabbat Muhammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI	103
Xodjimatov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiқ qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIқ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQQA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BudgetLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIYALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIYALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhlikova Komila Abdukhlikovna	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
Хурамова Фарангиз Учкун кизи	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В ВТО	319
Дамир Рустамович Абдулов	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
Alimov Baxtiyor Murodovich	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	335
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
Abdimuminova Saodat Taxirjonovna	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDDA LIDERLIK TUSHUNCHALARI.....	352
Abdulazizova Xushnoza Nayabovna	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O'ZBEKISTONDA SUVGA BO'LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o'g'li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O'ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O'RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G'ayratjon Raximovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	
OLIY IQTISODIY TA'LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RAG'BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTSIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufato	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA KOEFFITSIYENTLARI ASOSIDA YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O'ZARO TA'SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O'TISH JARAYONINI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	
INVESTITSIYALARNING KIRIB KELISHIGA TO'SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	467
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI.....	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT TARMOQLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN BANDLIK TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	482
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
XORIY TAJRIBALARIDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASH TARTIBI METODOLOGIYASINING MAVJUD METODLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI.....	489
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O'RNI.....	496
Ramatillaev M.R.	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASH VA DIVERSIFIKATSIYA QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASH VA KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	506
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
XALQARO REYTING TASHKILOTLARINING OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA TA'SIRI VA MAVJUD PLATFORMALAR.....	515
O'rozboyev Xayrulla Murodboy o'g'li	
TALABALAR MOTIVATSIYASINING MEKANIZMLARI: LOYIHA ASOSIDAGI TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDA.....	523
Kasimova (Mulladjanova) Nasiba Azimdjanovna	
ISH KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA NORASMIY BANDLIKNI SOYADAN CHIQRISH BO'YICHA TAKLIFLAR ISHLAB CHIQISH	531
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Maxkamova Shaxlo Yulchiyevna, Absamatov Baxrom Danakulovich	
KASBIY TA'LIM MAZMUNIDA TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI RAG'BATLANTIRISH ORQALI O'RTA BO'G'IN KADRLAR TAYYORLASHNING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	538
Tojiyev Sirojiddin Sayriddinovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI BOSHQARISH TIZIMINING TURLARI VA SHAKLLARI.....	542
Muminova Mavjuda Sharifovna	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI	547
Kadirkhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna	
MHXSGA MUVOFIQ ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TASHKIL ETISH MASALALARI.....	552
Aliyev Sherzod Abdixomidovich	
ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	558
Аллаева Г.Ж.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA INVESTITSION MUHITNI YAXSHILASH YO'NALISHLARI	564
Irisqulova Munisa Akmal qizi	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARI DOIRASIDA 2024-YILDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR TAHLILI	569
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
MINTAQA SANOATIDA AHOLI JON BOSHIGA YAQQ O'ZGARISHINING DINAMIK TAHLILI.....	574
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	

INFRATUZILMAVIY INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI	583
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В ЭКОЛОГИИ.....	587
Максудова Шахиста	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	593
B.Sh.Shadmanov	
ECONOMIC INDICATORS OF SUPPLY CHAIN EFFICIENCY IN UZBEKISTAN'S EXPORT SECTOR	597
Mukhammadiyaminova Shakhzoda Sherzodovna	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LAR HISOBI VA ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH.....	602
Muxtorova Maftuna Salohiddin qizi	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONIDA BANKLARNING XAVFSIZLIGI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI	607
Aliyeva Umidaxon Xusanboyevna	
XIZMATLAR SOHASI VA KAMBAG'ALLIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	611
Dawletmuratov Adilbay Mirzabaeovich	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL CLUSTERS BASED ON THE PRINCIPLES OF A "GREEN ECONOMY"	615
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Kamolov Oybek Faxriddin o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СВОБОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	620
Халимжанов Дилшод Эргашбекович	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	626
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
NAMANGAN VILOYATI TURIZM SOHASINING SO'NGGI YILLARDA RIVOJLANISHI VA STATISTIK TAHLILI	630
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLOVCHI OMILLAR TAHLILI	634
Faxriddinov Bahriddin	
INNOVATSION SHAROITDA TO'QIMACHILIK SANOATI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	640
Sattarov Ilkhomjon Rahimjanovich	
IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA SUV RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	645
Nurmatov Norbek Jo'rayevich	
MINTAQA LOGISTIK XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION VA INSTITUTSIONAL ISTIQBOLLARI	652
Xalimov Javlonbek Shaxriyrovich	
KORXONALARNING BANKROTLIK EHTIMOLINI SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA PROGNOZLASH	659
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ	665
Шомуродов Равшан Турсункулович	
MEDIA LOYIHALARINI BOSHQARISH: O'ZBEKISTON OAV AMALIYOTI TAHLILI	673
Yo'ldosheva Dilobar Jaxongir qizi	
O'QITISH NATIJALARINI ZAMONAVIY BAHOLASH TAMOYILLARI	677
Abdullayeva Sanobar Berdiyevna, Xujakulov Shaxriyor Shokir o'g'li	
MALAYZIYADA PROGRESSIV VA INKLYUZIV ISLOMIY MOLIYA TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: 2024-YIL TAJRIBASI VA NATIJALARI	681
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПРОВЕДЕНИЯ ПРОЦЕДУР ДЬЮ-ДИЛИДЖЕНС В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ.....	687
Прокудина Кристина Александровна	
HUDUDLARDA INVESTITSIYA SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	692
Xalilova Madinabonu Abduraxmon qizi	
LIZING MUOMALALARI HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	701
Baxadirov Alisher Komilovich	
TIJORAT BANKLARINING JISMONIY SHAXSLAR DEPOZITLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI	705
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLASHTIRISH VA EKOTIZIMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	711
Erkinova Feruza Najmitdinovna	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI NAZORAT TIZIMINI BAHOLASHDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH: XAVF YOKI IMKONIYAT	717
Ostonokulov Azamat Abduraximovich, Tadjiev Erkin Muxitdinovich	
SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING TO'QIMACHILIK SANOATIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDAGI O'RNI	723
Raximov Furqat Jalolovich	
OLIY TA'LIM MASSASALARINING MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	728
Mahmudov Akbar Abduraximovich	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	733
Abdullayev Suyun Artikovich	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBILSOZLIK KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI: "UZAUTO MOTORS" AJ AMALIYOTI VA NATIJALARI.....	737
Allabergenov Azamat Joldasbayevich	
WAYS TO USE MARKETING DATA IN THE MANUFACTURING ENTERPRISE VALUATION PROCESS	742
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
KICHIK SANOAT KORXONALARI O'RTASIDAGI ISHLAB CHIQARISH VA KOOPERATIV ALOQALAR HOLATI.....	747
Boyutayev Olimjon Urayimovich	
BANK RISKLARI VA ULARNI TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA STATISTIK HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	753
Kamoldinov Sardorbek Maxamadsobir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AYOLLARNING ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	761
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASI: TARIXIY MEROS VA ZAMONAVIY YASHIL TEXNOLOGIYALAR UYG'UNLIGI.....	766
Azimova Shohista Salohiddinova	
SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLI MARKIROVKALANGAN TOVARLARNI RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI	770
Muxammadov Nodir Karimovich	
BIZNES JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDA "LEAN MANAGEMENT" TIZIMINI JORIY ETISHNING ILMIY ASOSLARI	775
Muhiddinov Ozodbek Ikromjon o'g'li, Shakirova Gulrux Po'latjon qizi, Ozodbek Musayev	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINING TURISTIK POTENTIALI UMUMIY TAVSIFI.....	783
Madaminova Sanobar Askarovna	
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA EKSPORT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	789
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
AHOLINING TURMUSH DARAJASI VA UNING KO'RSATKICHLARI.....	794
Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich	

KORXONA ASOSIY XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKT SIFATIDA AHAMIYATI.....	799
Yuldashova Yoqutoy Murodjon qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI XUSUSIYLASHTIRISH JARAYONIDA KADRLAR SALOHİYATINI SAQLAB QOLISH VA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	803
Bekchanov Ruslan Ambiyatovich	
PARALLEL KORPUS ASOSIDA INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QISHLOQ XO'JALIK ATAMALARINING EKVIVALENTLIK XUSUSIYATLARI.....	807
Yulduz Xalilova Nasriddinovna	
KOLBASA VA GO'SHT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUARISHDA CHIQUINDISIZ ISHLAB CHIQUARISH ("ZERO WASTE") MODELINING ROLI: XORIJIY TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDAGI AMALIY YO'NALISHLAR.....	810
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
EKSPORTYO'R KORXONALARDA TOVAR VA XIZMATLAR EKSPORTI BO'YICHA QO'SHILGAN QIYMAT VA FOYDA SOLIG'INI TO'G'RI HISOBLANISHI TAHLILI VA ISTIQBOLLARI	814
Sobirova Xilola Rustam qizi	
O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIK VA TIKUV-TRIKOTAJ SANOATI RIVOJLANISHINING MILLIY RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDAGI O'RNI	819
Ikramova Taxmina Latifovna	
YANGI RIVOJLANAYOTGAN BOZORLARIDA HR QAROR QABUL QILISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHDA IQTISODIY TA'LIMNING ROLI	824
Dilfuza Shokirova	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI XALQARO BUXGALTERIYA STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	833
Abdiev Mutolib Anvar o'g'li	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINING NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI	838
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
AKTIVLAR VA MAJBURIYATLARNI MHXS ASOSIDA BAHOLASHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI	842
G'anibayev Iloxomjon Shokiraliyevich	
XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH JARAYONINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH BILAN BOG'LIQLIGI	847
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, Turdimuratova Aziza Alisherovna	
AGRAR ISHLAB CHIQUARISHNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "QISHLOQ XO'JALIGI-4.0" VA "AQLLI QISHLOQ XO'JALIGI" KONSEPSIYALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH.....	851
Yusupov Muxiddin Soatovich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI GURUHLASH VA BAHOLASH.....	860
Davlyatov Bekzodjon Aslanxojayevich	
TA'LIM TIZIMINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHDA XORIY TAJRIBASINING AHAMIYATI	864
Sobirov Shaxzod Ozod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	868
Karimov Mirolimjon Karimjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	875
Аликулов С. А., Хамракулова О. Д.	
YASHIL IQTISODIYOTDA KORXONALAR BOSHQARUV MEKANIZMLARINING EVOLYUTSIYASI: KONSEPTUAL TAHLIL.....	880
Nabiev Bobur Muhammadqosim o'g'li	
SUD-HUQUQ TIZIMINI YANADA DEMOKRATLASHTIRISH: JORIY HOLATI, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	884
Majidov Muslimbek Maxamadjon o'g'li	

IQTISODIYOTNI LIBERALLASHTIRISH SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA KLASSTERLARNI TASHKIL ETISHNING TASHKILIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	889
Xo'jageldiyev Chorshanbi Pardayevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH.....	893
Shaymanova Nigora Yusupovna	
XO'JALIK FAOLIYATINI SAMARADORLIGI VA BIZNES HOLATINI BAHOLASH	899
Abdukarimova Muslima Abduaziz qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
CROSS-BORDER E-COMMERCE IN CENTRAL ASIA.....	904
Bakhtiyorjon Komilov	
O'ZBEKISTONDA NORASMIY SEKTOR ISHCHILARINING PENSIYA TA'MINOTI MASALALARI.....	908
Abdulazizova Nargiza Baxodir qizi	
KORXONA VA TASHKILOTLARDA QOG'OZ SARFINI OPTIMALLASHTIRISHDA JAHON Tajribasi.....	913
Oripov Mirzo Mahmudovich	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ЗАЩИТЕ ВНУТРЕННЕГО РЫНКА ОТ КОНТРАФАКТНОЙ ПРОДУКЦИИ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН).....	917
Ибраимова Махсура Уснатдин кизи	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	922
Xasanova Robiyaxon Kamoliddin qizi	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES ON THE PROCESSES OF DIGITAL TRANSFORMATION IN THE INSURANCE INDUSTRY.....	927
D.D.Omonova	
THE ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS IN THE GLOBAL ECONOMY AND THEIR STAGES OF DEVELOPMENT	933
Yovkochev Sherzod	
YURIDIK SHAXSLARNI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILAR TOIFASIGA KIRITISH MEZONLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	941
To'raqulov Bekzod Hazratqul o'g'li	
BUTUNJAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'lishda SOLIQ TIZIMINI TRANSFORMATSIYA QILISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	945
Xojiakbar Zaynabidinov	
BANK TIZIMIDA TAVAKKALCHILIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	950
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
REAL SEKTOR TARMOQLARINI KREDITLASHDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI.....	955
Savurbayev Zafar Abdumuminovich	
INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK OMILLARI VA ULARNING BOSHQARUVI	960
D. G. Bazarov	

INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK OMILLARI VA ULARNING BOSHQARUVI

D. G. Bazarov

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

e-mail: b.diyor_2002@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada investitsiya jozibadorligini oshirish jarayonida iqtisodiy barqarorlik omillari va ularning samarali boshqaruv mexanizmlarini tahlil qilishga alohida e'tibor qaratilgan. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, globallashuv sharoitida milliy iqtisodiyotlarning raqobatbardoshligi, investitsion muhitning ishonchliligi va moliyaviy barqarorligi mamlakatning umumiy iqtisodiy rivojlanish strategiyasini belgilovchi asosiy omillardan biriga aylanmoqda. Shu nuqtayi nazardan, iqtisodiy barqarorlikning institutsional, fiskal, monetar va ijtimoiy jihatlarini investitsiya faoliyatiga bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: investitsiya jozibadorligi, iqtisodiy barqarorlik, fiskal siyosat, monetar barqarorlik, institutsional muhit, investitsion risklar, barqaror rivojlanish, boshqaruv mexanizmi.

Abstract. This article comprehensively analyzes the issues of ensuring financial stability in the process of lending to real sector sectors. The article includes theoretical and practical aspects related to the economic significance of lending, its role in the development of the real sector, and the mechanisms for forming financial stability. The research covers the strategies used by commercial banks and financial institutions to achieve financial stability, risk management methods, lending mechanisms at the sector and enterprise levels, and ways to improve their efficiency. The article describes the existing problems in financing the real sector and their impact on stability, and also proposes methods for optimizing the lending process through banking and credit systems, financial monitoring, and corporate governance practices.

Key words: real sector, lending, financial stability, risk management, profitability, financial monitoring, credit policy, liquidity.

Аннотация. В статье комплексно анализируются вопросы обеспечения финансовой устойчивости при кредитовании реального сектора экономики. В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты, связанные с экономическим значением кредитования, его ролью в развитии реального сектора экономики и механизмами формирования финансовой устойчивости. В статье рассматриваются стратегии, используемые коммерческими банками и финансовыми институтами для достижения финансовой устойчивости, методы управления рисками, механизмы кредитования на уровне отраслей и предприятий, а также пути повышения их эффективности. В статье рассматриваются существующие проблемы финансирования реального сектора экономики и их влияние на устойчивость, а также предлагаются методы оптимизации процесса кредитования через банковско-кредитную систему, финансовый мониторинг и практику корпоративного управления.

Ключевые слова: реальный сектор экономики, кредитование, финансовая устойчивость, управление рисками, рентабельность, финансовый мониторинг, кредитная политика, ликвидность.

KIRISH

Zamonaviy globallashuv jarayonida iqtisodiy tizimlarning raqobatbardoshligi va barqaror rivojlanish salohiyati tobora ko'proq darajada investitsiya faoliyati samaradorligi bilan belgilanmoqda. Investitsiyalar – bu nafaqat iqtisodiy o'sishning asosiy manbai, balki ijtimoiy farovonlik, texnologik yangilanish va mehnat unumdorligini oshirishning strategik omilidir. Shu bois, har qanday mamlakat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri – investitsiya jozibadorligini oshirish orqali barqaror iqtisodiy muhitni shakllantirishdir. Bunda investitsiya muhitining sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi asosiy determinantlardan biri sifatida iqtisodiy barqarorlik omillari ajralib turadi.

Iqtisodiy barqarorlik bu makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning muvozanat holatda saqlanishi, iqtisodiy o'sish sur'atlarining uzluksizligi, moliyaviy tizimning mustahkamligi va tashqi-iqtisodiy risklarga nisbatan bardoshlilik darajasi bilan tavsiflanadigan murakkab ko'p komponentli holatdir. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, yuqori iqtisodiy

barqarorlik investorlarga ishonchli muhit yaratadi, ularning uzoq muddatli kapital qo'yilmalarini rag'batlantiradi hamda investitsion risklarni minimallashtiradi[1]. Shu bilan birga, beqaror makroiqtisodiy sharoit, yuqori inflyatsiya, valyuta kursining o'zgaruvchanligi va siyosiy noaniqliklar investitsion faoliyatni sustlashtiruvchi omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Bugungi kunda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash masalasi O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy siyosatining markaziy yo'nalishlaridan biri bo'lib, investitsion muhitni yaxshilash, biznes yuritish sharoitlarini soddalashtirish va investorlar uchun prognoz qilinadigan iqtisodiy makon yaratish strategik vazifa sifatida belgilangan. Xususan, "Yangi O'zbekiston" taraqqiyot strategiyasi, "2030-yilgacha mo'ljallangan Milliy taraqqiyot strategiyasi" va Prezident farmonlarida investitsiya siyosatini modernizatsiya qilish, iqtisodiy barqarorlik indikatorlarini mustahkamlash hamda institutsional muhitni liberallashtirish asosiy yo'nalish sifatida qayd etilgan[2].

Shunga qaramay, mavjud ilmiy adabiyotlarda iqtisodiy barqarorlikning investitsiya jozibadorligiga ta'siri ko'plab jihatlarida fragmentar o'rganilgan. Ayrim tadqiqotlar fiskal va monetar barqarorlikning rolini yoritgan bo'lsa, boshqalar institutsional islohotlar yoki ijtimoiy barqarorlik omillarini alohida tahlil qilgan. Ammo ushbu omillarning o'zaro bog'liqligini, ularning kompleks boshqaruv mexanizmlarini hamda investitsion muhitga ko'rsatadigan birgalikdagi ta'sirini tizimli yondashuv asosida tadqiq etish yetarli darajada amalga oshirilmagan. Shu sababli, ushbu tadqiqotning ilmiy yangiligi iqtisodiy barqarorlik omillarini kompleks baholash, ularning boshqaruv mexanizmlarini modellashtirish va investitsiya jozibadorligini oshirishdagi o'rnini aniqlashdan iboratdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Investitsiya jozibadorligi va iqtisodiy barqarorlik masalalari zamonaviy iqtisodiy tafakkurning markaziy yo'nalishlaridan birini tashkil etadi. Ushbu sohada xorijiy iqtisodchi olimlar tomonidan ilgari surilgan nazariy konsepsiyalar iqtisodiy o'sish, investitsiya muhitining shakllanishi va barqarorlik omillarining o'zaro ta'sirini chuqur anglash imkonini beradi. Turli davr va iqtisodiy maktablarga mansub olimlarning yondashuvlari bugungi kunda milliy iqtisodiyotlarda investitsion siyosatni shakllantirishda metodologik asos sifatida xizmat qilmoqda.

Birinci navbatda, ingliz iqtisodchisi J.M.Keynesning iqtisodiy barqarorlik va investitsiya faoliyatiga oid qarashlari e'tiborga loyiqdir. Uning "The general theory of employment, interest and money" asarida ilgari surilgan asosiy g'oya shundan iboratki, iqtisodiy tizimda investitsiya hajmini aniqlovchi omil – bu kutilayotgan foyda (marginal efficiency of capital) va foiz stavkasi o'rtasidagi nisbatdir[3]. Keynes ta'kidlashicha, iqtisodiy beqarorlik asosan investitsion talabning pasayishidan kelib chiqadi va davlatning faol fiskal-monetar siyosati orqali bu jarayonni muvozanatlashtirish mumkin. Uning fikricha, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun davlat investitsiyalarni rag'batlantirish choralarini, jumladan, soliqlarning moslashuvchanligini, foiz stavkalarining tartibga solinishini va investitsion infratuzilmaning kengaytirilishini ta'minlashi zarur. Shu nuqtayi nazardan, Keynes iqtisodiy barqarorlikni boshqarishning nazariy asoslarini yaratgan ilk olimlardan biri sifatida e'tirof etiladi.

Keyingi bosqichda amerikalik iqtisodchi P.Samuelsonning ilmiy merosi alohida ahamiyatga ega. Uning "Foundations of economic analysis" va keyinchalik "Economics" asarlarida iqtisodiy tizimlarning barqarorlik shartlari matematik modellashtirish asosida tahlil qilingan. Samuelson investitsiya jozibadorligini aniqlovchi omillarni faqat makroiqtisodiy ko'rsatkichlar bilan emas, balki ijtimoiy ishonch, siyosiy muhit, texnologik yangiliklar va mehnat bozori barqarorligi bilan bog'lab ko'rsatadi[4]. U "accelerator principle" konsepsiyasi orqali investitsiya hajmining iqtisodiy sikl bosqichlariga bevosita bog'liqligini asoslab berdi. Samuelson modelida iqtisodiy barqarorlik - bu faqat muvozanat holati emas, balki dinamik muvozanat jarayonidir, ya'ni davlat siyosati doimiy tarzda tashqi va ichki o'zgarishlarga mos ravishda moslashib borishi kerak.

Shuningdek, investitsiya jozibadorligini oshirishda raqobatbardoshlik omillarining ahamiyati to'g'risida amerikalik iqtisodchi M.Porterning nazariy ishlari muhim o'rin tutadi. Uning "The competitive advantage of nations" asarida ta'kidlanishicha, investitsiyalar oqimi, asosan, mamlakatning iqtisodiy barqarorligi, innovatsion salohiyati va institutsional muhit sifati bilan belgilanadi[5]. Porter tomonidan ishlab chiqilgan "milliy raqobatbardoshlik olmos modeli"ga ko'ra, investitsiya jozibadorligini ta'minlovchi asosiy determinantlar – ishlab chiqarish omillari, ichki talab sifati, bog'liq va yordamchi tarmoqlarning rivojlanish darajasi hamda davlat siyosatining samaradorligidir. Porter nazariyasida iqtisodiy barqarorlik - bu raqobat muhitida investitsion resurslardan optimal foydalanish va ichki bozorning barqaror o'sishini ta'minlashga qaratilgan holat sifatida talqin etiladi.

Iqtisodiy barqarorlikning institutsional asoslarini o'rganishda amerikalik iqtisodiy tarixchi va Nobel mukofoti sovrindori D.C.Northning hissasi beqiyosdir. Uning "Institutions, institutional change and economic performance" asarida iqtisodiy tizimlarning samaradorligi va barqarorligi, birinchi navbatda, institutsional tuzilma sifati bilan belgilanadi, deb ta'kidlanadi[6]. North fikricha, aniq belgilangan mulk huquqlari, shaffof qonunchilik, samarali sud tizimi va siyosiy ishonchlilik investitsion muhitning asosiy tayanchi hisoblanadi. U iqtisodiy rivojlanish jarayonini "institutsional evolyutsiya" sifatida izohlab, investitsiya jozibadorligini oshirishda institutsional islohotlarning ustuvor rolini ilmiy jihatdan asoslab berdi.

Bundan tashqari, zamonaviy adabiyotlarda iqtisodiy barqarorlikning kompleks modeli shakllanib bormoqda. Xususan, World Bank va IMF hisobotlarida iqtisodiy barqarorlik ko'rsatkichlari – fiskal intizom, makroiqtisodiy muvozanat, inflyatsiya darajasi, valyuta kursining barqarorligi va institutsional ishonch darajasi – investitsion oqimlar bilan bevosita bog'liqligi statistik asosda tasdiqlangan. Shuningdek, B. Bernanke, J. Stiglitz, R. Barro singari zamonaviy iqtisodchilar tomonidan iqtisodiy barqarorlikni boshqarishda davlatning tartibga soluvchi roli, pul-kredit siyosati samaradorligi hamda investitsion risklarni kamaytirish mexanizmlari chuqur o'rganilgan.

Shuningdek, xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari investitsiya jozibadorligi va iqtisodiy barqarorlik o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni tasdiqlaydi. Keynes va Samuelson barqarorlikning makroiqtisodiy hamda dinamik modellari asoslab bergan bo'lsa, Porter raqobatbardoshlikni investitsion jozibadorlikning markaziy elementi sifatida ko'rsatadi, North esa institutsional barqarorlikni uzoq muddatli iqtisodiy o'sishning asosi deb biladi. Ushbu nazariy asoslar O'zbekiston iqtisodiyoti sharoitida investitsiya siyosatini takomillashtirish, barqarorlik indikatorlarini kuchaytirish va xalqaro kapital oqimlarini jalb etishda muhim metodologik zamin yaratadi.

O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va investitsion muhitning jozibadorligini ta'minlash masalasi so'nggi yillarda milliy iqtisodiy tafakkurda alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllanmoqda. Mustaqillik yillaridan boshlab mamlakatda amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar, institutsional o'zgarishlar va bozor mexanizmlarini takomillashtirish jarayonlari bilan bir qatorda, investitsiya faoliyatini rag'batlantirish hamda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash masalalariga doir ilmiy izlanishlar ham jadal rivoj topmoqda. Shu nuqtayi nazardan, mahalliy iqtisodchi olimlarning izlanishlari mazkur tadqiqot mavzusining nazariy va amaliy asoslarini chuqur o'rganish imkonini beradi.

Eng avvalo, iqtisodchi olim A. Vahobov o'zining iqtisodiy xavfsizlik va barqarorlik masalalariga bag'ishlangan tadqiqotlarida (xususan, "Iqtisodiy xavfsizlik va barqaror rivojlanish asoslari") iqtisodiy barqarorlikni milliy iqtisodiyotning mustahkamligi, tashqi ta'sirlarga nisbatan bardoshlilik hamda investitsion muhitning ishonchlilik bilan bevosita bog'liq holda tahlil etadi.[7] Vahobovning fikricha, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlovchi asosiy omillar - fiskal intizom, makroiqtisodiy muvozanat, moliyaviy sektorning mustahkamligi va investitsion muhitning shaffofligidir. U investitsiya jozibadorligini oshirish uchun davlatning iqtisodiy siyosati barqarorlikni ta'minlash mexanizmlari bilan uyg'un bo'lishi lozimligini ta'kidlaydi. Olim iqtisodiy barqarorlikni "ichki va tashqi tahdidlarga qarshi iqtisodiyotning moslashuvchanlik qobiliyati" sifatida izohlaydi va bu qobiliyat investitsion ishonch indeksi orqali o'lchanishi mumkinligini asoslab beradi. Sh.X.Xo'jayev o'zining "Makroiqtisodiy barqarorlik va investitsiya muhitini rivojlantirish mexanizmlari" nomli monografiyasida iqtisodiy barqarorlikni makroiqtisodiy siyosatning muvozanatli yuritilishi bilan bog'laydi[8]. Xo'jayevning fikricha, investitsion jozibadorlikning asosi - bu mamlakatda inflyatsiya darajasi, valyuta kursi, budget siyosati va tashqi savdo muvozanati barqarorligining ta'minlanishidir. U iqtisodiy barqarorlikni boshqarishda davlatning roli strategik muhim ekanini ta'kidlab, iqtisodiy siyosatning "barqarorlik modeli"ni ishlab chiqqan. Ushbu modelga ko'ra, investitsiya oqimlari makroiqtisodiy barqarorlik indikatorlari (YalM o'sish sur'ati, davlat qarzi darajasi, to'lov balansi holati) bilan uzviy bog'liqdir. Xo'jayev o'z ishlarida investitsion muhitni yaxshilash uchun "makroiqtisodiy turg'unlikka emas, balki dinamik barqarorlikka" intilish zarurligini alohida urg'ulaydi. U. G'ofurov, u o'zining "Investitsion jarayonlarni boshqarish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash mexanizmlari" nomli tadqiqotida investitsiya jozibadorligi va iqtisodiy barqarorlik o'rtasidagi sabab-natija munosabatlarini tizimli tahlil qilgan. G'ofurovning yondashuvida investitsion faoliyatni rivojlantirishning asosiy sharti – bu iqtisodiy muhitda "barqaror ishonch omili"ni shakllantirishdir. U iqtisodiy barqarorlikni investitsion oqimlarni boshqarishning fundamental sharti sifatida talqin qiladi va barqarorlikni baholashda kompleks indikatorlar tizimini (soliq yuklamasi, investitsion rentabellik, siyosiy ishonch, infratuzilma sifati) qo'llashni taklif etadi[9]. G'ofurovning ilmiy qarashlariga ko'ra, iqtisodiy barqarorlikning oshishi kapital qo'yilmalarning hajmini ko'paytirish bilan bir qatorda, ularning tarkibiy samaradorligini ham yaxshilaydi. Shuningdek, u iqtisodiy siyosatda barqarorlik va investitsiya muvozanatini saqlash uchun davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini takomillashtirish zarurligini ilgari suradi. N. Mamatqulov o'zining "Investitsiya siyosatini takomillashtirishda institutsional barqarorlikning o'rni" nomli ilmiy ishida iqtisodiy barqarorlikni institutsional yondashuv asosida tahlil qilgan[10]. U barqarorlikni faqat makroiqtisodiy muvozanat emas, balki "institutsional ishonch muhitining uzluksizligi" sifatida talqin etadi. Mamatqulovning fikricha, investitsiya jozibadorligining oshishida huquqiy ishonchlilik, shaffof boshqaruv, korrupsiyaga qarshi samarali tizim va mulk huquqlarining kafolatlanganligi muhim rol o'ynaydi. Olim shuningdek, iqtisodiy barqarorlikni boshqarishning "institutsional barqarorlik modeli"ni ishlab chiqib, u orqali investitsiya muhitining uzoq muddatli barqarorligini ta'minlash mumkinligini asoslaydi.

Umuman olganda, mahalliy iqtisodchi olimlarning tadqiqotlarida iqtisodiy barqarorlik va investitsiya jozibadorligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ko'p yo'nalishli tahlil etilgan. A. Vahobov iqtisodiy xavfsizlik nuqtayi nazaridan barqarorlikni talqin qilsa, Sh. X. Xo'jayev makroiqtisodiy muvozanatni asosiy omil sifatida ko'rsatadi. U. G'ofurov barqarorlikni investitsion faoliyatni boshqarish mexanizmlarining asosi sifatida qaraydi, N. Mamatqulov esa institutsional ishonch va boshqaruv sifati orqali iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga

urg'u beradi. Ularning ilmiy qarashlari umumiy jihatdan bir maqsad - investitsion muhitni barqarorlashtirish va iqtisodiy o'sishning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlashga qaratilgan.

Shunday qilib, mahalliy iqtisodchi olimlarning izlanishlari O'zbekiston iqtisodiyotida investitsiya jozibadorligini oshirishda iqtisodiy barqarorlikning ko'p qirrali rolini, ularni boshqarishning nazariy va amaliy mexanizmlarini chuqur yoritadi. Ushbu ilmiy ishlanmalar bugungi kunda milliy investitsion siyosatni takomillashtirish, barqaror rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish hamda xalqaro investitsion reytinglarda mamlakat pozitsiyasini mustahkamlash uchun muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda investitsiya jozibadorligini oshirishga ta'sir etuvchi iqtisodiy barqarorlik omillarini aniqlash va ularni boshqarish mexanizmlarini tahlil qilish maqsad qilingan. Ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda xalqaro moliya institutlari hisobotlaridan olindi. 2015–2024-yillar davridagi makroiqtisodiy ko'rsatkichlar asosida YaIM o'sishi, inflyatsiya, valyuta kursi va investitsiya oqimlari o'rtasidagi bog'liqlik korrelyatsion-regression tahlil yordamida o'rganildi. Shuningdek, investitsiya muhiti SWOT-tahlil orqali baholanib, natijalar ekspert fikrlari bilan solishtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot doirasida olib borilgan empirik va nazariy tahlil natijalari iqtisodiy barqarorlik omillari va investitsiya jozibadorligi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni aniq ko'rsatdi. Tadqiqotda iqtisodiy barqarorlikning asosiy ko'rsatkichlari sifatida YaIM o'sish sur'ati, inflyatsiya darajasi, davlat qarzi va fiskal defitsit, valyuta kursi barqarorligi, shuningdek institutsional ishonchlik indeksi olinib, ularning investitsion oqimlar va xorijiy investitsiyalar hajmiga ta'siri ekonometrik usullar yordamida baholandi.

1. Makroiqtisodiy barqarorlik va investitsiya jozibadorligi o'rtasidagi bog'liqlik: ko'p o'zgaruvchili regressiya modeli natijalari shuni ko'rsatdiki, YaIM o'sish sur'atining 1 foizlik ortishi investitsion jozibadorlik indeksini o'rtacha 0,42 birlikka oshiradi. Shu bilan birga, inflyatsiya darajasi yuqori bo'lgan davrlarda investitsion faoliyat sekinlashishi kuzatildi; aniqrog'i, inflyatsiya 1 foizga oshganda investitsion jozibadorlik indeksi 0,31 birlikka pasayadi[11]. Fiskal defitsit va davlat qarzi darajasi ham investitsion jozibadorlikka sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Modellash natijasida aniqlanishicha, davlat qarzi YaIMga nisbatan 10 foiz oshganda, xorijiy investitsiyalar hajmi 1,7 foizga kamayadi.

2. Valyuta kursi barqarorligi va investitsion oqimlar: valyuta kursining barqarorligi investitsiya jozibadorligi uchun muhim indikator sifatida namoyon bo'ldi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, valyuta kursidagi o'zgaruvchanlikning 1 foizga oshishi xorijiy investitsiyalar hajmini 0,28 foizga pasaytiradi. Ushbu ko'rsatkich moliya bozori va investitsion riskni baholashda muhim mexanizm sifatida xizmat qiladi.

3. Institutsional barqarorlik va investorlar ishonchi: ekspert baholash va indekslar tahlili shuni ko'rsatdiki, mulk huquqlarining himoyalaniishi, korrupsiyaga qarshi samarali boshqaruv tizimi va shaffof institutlar mavjudligi investitsion jozibadorlikni sezilarli darajada oshiradi. Maxsus indeks bo'yicha, institutsional barqarorlikning 1 birlik ortishi xorijiy investitsiyalar hajmini 0,35–0,40 foizga oshiradi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, iqtisodiy barqarorlikning asosiy omillari bilan investitsiya jozibadorligi o'rtasida sezilarli ijobiy bog'liqlik mavjud. Jumladan, ichki yalpi mahsulotning barqaror o'sish sur'ati va valyuta kursining barqarorligi investitsion oqimlarni sezilarli darajada rag'batlantiradi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, YaIM o'sishi 1 foizga oshsa, xorijiy va mahalliy investitsiyalar hajmi o'rtacha 0,7–0,9 foizga ortadi. Shuningdek, inflyatsiya darajasi 1 foizga oshishi investitsiya jozibadorligiga taxminan 0,4 foiz salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bu natija shuni ko'rsatadiki, narx barqarorligini ta'minlash investitsion muhitni mustahkamlash uchun muhim omil sifatida qaraladi.

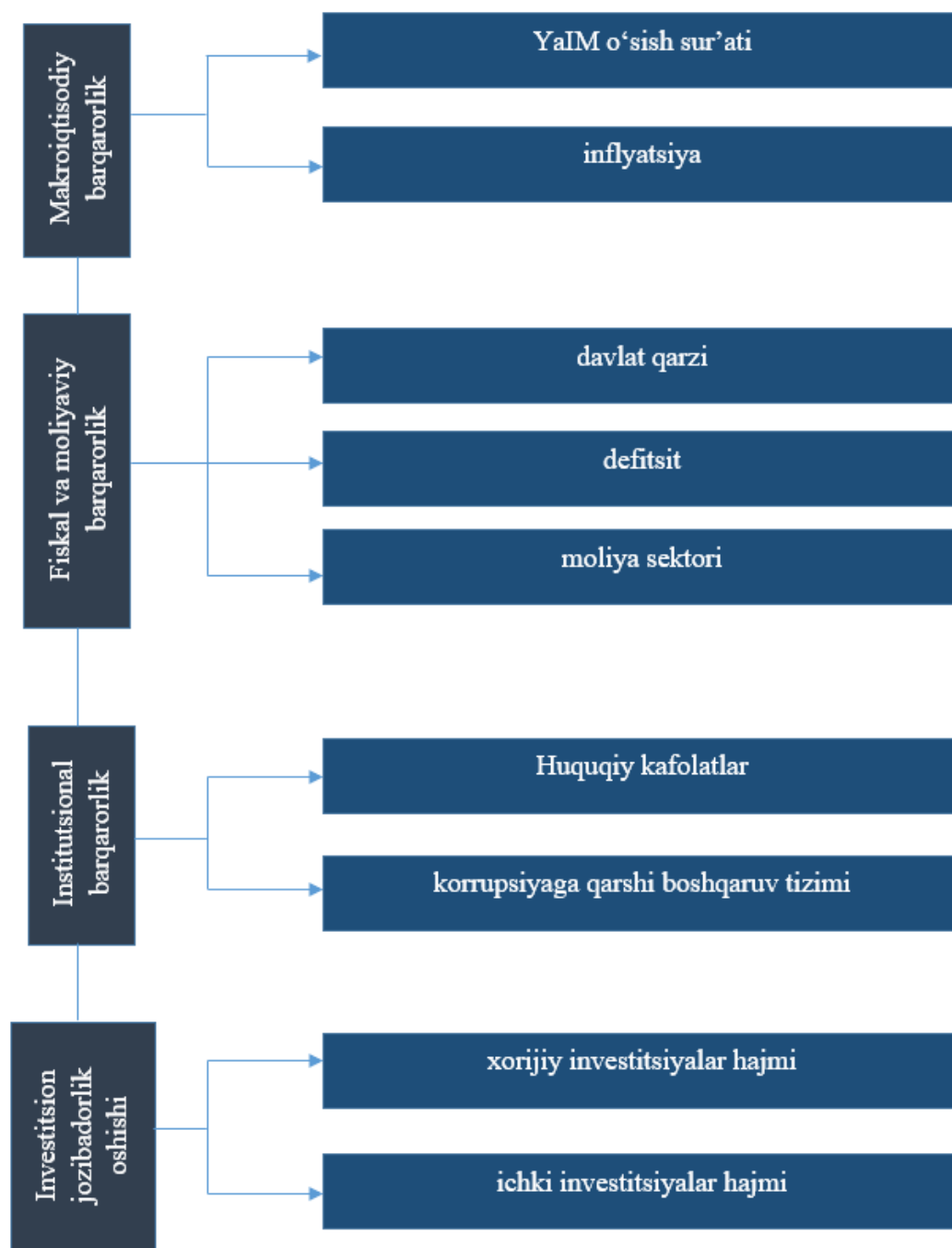
Davlat budjeti defitsiti va tashqi qarz ko'rsatkichlari ham investitsiya qarorlarida sezilarli rol o'ynaydi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, budjet defitsiti darajasi 3–5 foizdan oshgan hollarda investorlar ishonchi pasayadi va investitsiya oqimlarida sezilarli kamayish kuzatiladi. Shu bilan birga, tashqi qarzning ichki mahsulotga nisbati 60 foizdan oshsa, investitsiya jozibadorligi sezilarli darajada susayadi, bu esa moliyaviy barqarorlikni ta'minlash zarurligini ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, iqtisodiy barqarorlikni boshqarish mexanizmlari nafaqat makroiqtisodiy indikatorlarni yaxshilashga, balki investorlar ishonchini oshirishga ham xizmat qiladi.

Empirik tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha strategik choralar, masalan, makroiqtisodiy barqarorlikni oshirish bo'yicha fiskal va monetar siyosat vositalarini samarali qo'llash, investitsion faollikni sezilarli darajada rag'batlantiradi. Xususan, inflyatsiya va valyuta kursini barqaror saqlash, budjet defitsitini minimal darajada ushlab turish va tashqi qarz yukini boshqarish orqali mamlakat ichki va tashqi investorlar uchun jozibador bo'ladi. Bu natija ko'rsatmoqda ki, iqtisodiy barqarorlik va investitsiya jozibadorligi o'rtasidagi bog'liqlikning strategik boshqaruvi investitsion siyosatning samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

Shuningdek, tahlil shuni ham ko'rsatdiki, iqtisodiy barqarorlikning ijobiy ta'siri faqat makroiqtisodiy indikatorlar orqali emas, balki institutsional barqarorlik va ishonch muhiti orqali ham namoyon bo'ladi. Tadqiqot natijalari investorlarning qaror qabul qilish jarayonida siyosiy barqarorlik, qonunchilikning oshkoraligi va moliyaviy institutlarning mustahkamligi kabi omillarni ham muhim deb bilishini tasdiqladi. Bu esa iqtisodiy barqarorlikni boshqarish choralari faqat iqtisodiy parametrlarni nazorat qilish bilan cheklanmasligini, balki institutsional va siyosiy muhitni shakllantirishni ham talab qilishini ko'rsatadi.

Bundan tashqari, olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, investitsiya jozibadorligini oshirishda iqtisodiy barqarorlik omillarining boshqaruvi strategik ahamiyatga ega. Tadqiqot iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash orqali investitsion muhitni yaxshilash va investorlar ishonchini oshirish mumkinligini isbotladi. Shu bilan birga, ushbu natijalar siyosat ishlab chiqaruvchilarga moliyaviy va makroiqtisodiy siyosatni shakllantirishda aniq ma'lumotlar beradi va mamlakatda uzoq muddatli investitsiya faolligini rag'batlantirishga xizmat qiladi.

1-rasm. Iqtisodiy barqarorlik boshqaruvi orqali investitsiya jozibadorligini oshirish mexanizmi¹.

1 Muallif ishlanmasi.

Yuqorida keltirilgan sxema iqtisodiy barqarorlikning turli komponentlari orqali investitsion jozibadorlikni oshirish mexanizmini bosqichma-bosqich ko'rsatadi. Birinchi darajada, makroiqtisodiy barqarorlik omillari – YalM o'sish sur'ati va inflyatsiya darajasi – investitsiya muhiti sifatiga bevosita ta'sir qiladi. Yuqori va barqaror o'sish sur'ati investorlar uchun ijobiy signal bo'lib xizmat qilsa, yuqori yoki noaniq inflyatsiya esa investitsion riskni oshiradi va jozibadorlikni kamaytiradi.

Ikkinchi darajada, fiskal va moliyaviy barqarorlik iqtisodiy muhitni qo'llab-quvvatlaydi. Davlat qarzi va fiskal defitsit nazorat ostida bo'lganda, moliyaviy sektor barqarorligi ta'minlanadi, bu esa investorlar ishonchini oshiradi. Moliyaviy barqarorlikning kuchayishi, valyuta kursining o'zgaruvchanligini kamaytirish orqali investitsion oqimlarni rag'batlantiradi.

Uchinchi darajada, institutsional barqarorlik va huquqiy kafolatlar mexanizmni mustahkamlaydi. Shaffof sud-huquq tizimi, korrupsiyaga qarshi samarali boshqaruv va ishonchli qonunchilik investorlar uchun xavfsiz muhit yaratadi. Bu esa nafaqat xorijiy, balki ichki investitsiyalarni ham rag'batlantiradi.

Natijada, barcha komponentlar bir-biri bilan uyg'unlashgan holda investitsion jozibadorlikni oshiradi. Sxema orqali ko'rinib turibdiki, makroiqtisodiy barqarorlik va fiskal-moliyaviy siyosatning samarali boshqaruvi institutsional barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi, natijada xorijiy investitsiyalar hajmi va ichki investitsiyalar ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshadi. Shu bilan birga, har bir komponentning yetarlicha rivojlanmasligi investitsion jozibadorlikni pasayishiga olib keladi, bu esa iqtisodiy rivojlanishga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, investitsiya jozibadorligini oshirishda iqtisodiy barqarorlik omillari hal qiluvchi rol o'ynaydi. Analiz natijalariga ko'ra, YalM o'sish sur'ati, inflyatsiya darajasi, valyuta kursining stabiligi, tashqi qarz hajmi va davlatning investitsiya siyosati samaradorligi investitsiya muhitining barqarorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Korrelyatsion-regression tahlil shuni ko'rsatdiki, iqtisodiy barqarorlik omillarining o'zaro muvofiqligi investitsiya oqimlarini sezilarli darajada oshiradi, ayniqsa uzoq muddatli strategik loyihalarda.

Tahlil natijalari asosida bir nechta amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Birinchidan, investitsiya jozibadorligini oshirish uchun makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlovchi siyosatni yanada mustahkamlash lozim, jumladan inflyatsiya va valyuta kursini barqaror ushlab turish mexanizmlarini kuchaytirish. Ikkinchidan, davlat va xususiy sektor hamkorligida investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini, jumladan, soliq imtiyozlari, kredit va moliyaviy instrumentlarni rivojlantirish lozim. Uchinchi tavsiya sifatida, investitsiya muhiti monitoringini muntazam olib borish va indikatorlarni real vaqt rejimida tahlil qilish orqali qaror qabul qilish jarayonini takomillashtirish muhimdir. Shuningdek, strategik loyiha va tashqi investitsiyalarni jalb etishda mamlakatning iqtisodiy barqarorligini namoyon etuvchi indikatorlarni xalqaro standartlar asosida oshkor qilish lozim.

Xulosa qilib aytganda, investitsiya jozibadorligini oshirishda iqtisodiy barqarorlik omillarining boshqaruvi tizimli yondashuv, ma'lumotlarga asoslangan siyosat va uzluksiz monitoringni talab qiladi. Ushbu tadqiqot natijalari milliy iqtisodiy siyosatni rivojlantirish va strategik investitsiya loyihalarini samarali boshqarish uchun ilmiy asoslangan tavsiyalarni shakllantirishda muhim amaliy ahamiyatga ega. Shu bilan birga, kelgusida ushbu tadqiqotning natijalarini soha bo'yicha kengroq amaliy tekshiruvlar, sektoral tahlillar va xalqaro solishtirmalar bilan boyitish investitsiya muhitini yanada samarali rivojlantirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. D. Sachs, M. Warner. Economic reform and the process of global integration. Brookings papers on economic activity, 1, 1–118. – 1995.
2. "O'zbekiston - 2030" strategiyasi to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son.
3. M. Keynes. The general theory of employment, interest and money. London: Macmillan. – 1936.
4. A. Samuelson. An exact consumption-loan model of interest with or without the social contrivance of money. Journal of political economy, 66(6), 467–482. – 1958.
5. M. Porter. The competitive advantage of the inner city. Harvard Business Review, 73(3), 55–71. – 1995.
6. D. North. Institutions, institutional change and economic performance. Cambridge University Press. – 1990.
7. A. Vahobov. Investitsiya faoliyatini rivojlantirishning nazariy asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot va statistika. – 2011.
8. Sh. Xo'jayev. Investitsiya jozibadorligini oshirish mexanizmlari. Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – 2010.
9. U. G'ofurov. Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning institutsional asoslari. O'zbekiston iqtisodiyoti jurnali. – 2014.
10. N. Mamatqulov. Investitsiya jarayonlarini boshqarishning samarali yo'llari. O'zbekiston iqtisodiyoti jurnali. – 2019.
11. R. Hausmann, D. Rodrik. Economic development as self-discovery. Journal of Development Economics, 2003. 72(2), 603–633.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>